Joso Sokolić Kozarić

DVJESTA GODINA OSNOVNE ŠKOLE »IVAN MAŽURANIĆ« U NOVOM VINODOLSKOM

Novi Vinodolski je staro naselje u Hrvatskom primorju, u kojem je, u vrijeme Frankopana ,bilo sjedište Vinodolske knežije, koja se u XIII. stoljeću protezala od Grobnika do Ledenica. Vinodolska knežija obuhvaćala je tada 9 gradova: Grobnik, Trsat, Bakar i Hreljin na području današnje općine Rijeka i Drivenik, Grižane, Bribir, Novi i Ledenice na području današnje općine Crikvenica. Godine 1288. u Novom je donešen prvi zakon starog običajnog prava poznat pod imenom Vinodolski zakon. Sedamstota godišnjica Vinodolskog zakona (1988) proslavit će se u cijeloj našoj zemlji, a posebno na području općine Rijeka i općine Crikvenica. S tim u vezi obavljaju se i pripreme: u Novom će se restaurirati prostorija u kojoj je, navodno, donešen Vinodolski zakon, a uredit će se i okoliši oko starih vinodolskih gradina, kao i same gradine, koliko to bude moguće i s građevinske i s financijske strane. U čitavom tom poslu i sve vrste škola od osnovnih do fakulteta obavit će niz važnih i značajnih poslova i zadataka.

Ovom zgodom treba naglasiti, da je u Novom Vinodolskom 1453. godine osnovan i pavlinski samostan, koji je djelovao sve do 1786. godine, kada ga je ukinuo Josip II (1780—1790), sin Marije Terezije (1740—1780). Svi redovnici — svećenici u pavlinskom samostanu bavili su se naukom. Imali su i bogatu knjižnicu. Poučavali su mladež, a učili su osnovnoj pismenosti i male učenike. Bližih podataka o broju učenika, gdje se i kako izvodila nastava nemamo, jer se pavlinska arhiva kao i njihova biblioteka, koja je imala više od 900 svezaka, zagubila. Iz vremena, kada su u Novom djelovali pavlini, sačuvan je i čuva se u Župnom arhivu svetoga Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom hrvatsko-glagoljski rukopis: Drugi novljanski brevijar pisan 1495. godine. U tom brevijaru, pored crkvenih obrednih tekstova, zapisani su i prvi podaci o Krbavskoj bici, koja se zbila dvije godine ranije (1493).

Novi u Vinodolu sagradili su Frankopani, davni preci stare hrvatske plemićke porodice iz koje su potjecali knezovi, koji su vladali u raznim krajevima tadašnje Hrvatske. Novi je imao burnu povijest. Više puta je bio paljen i rušen: godine 1527. i 1598. opljačkali i zapalili su ga Turci; godine 1613. i 1615. napali su ga i opljačkali Mlečani.

U XV. stoljeću sagrađena je stolna crkva svetoga Filipa i Jakova u stilu bazilike. U crkvi je pokopan 1499. godine modruški biskup Krištofor, koji se, bježeći pred Turcima poslije Krbavske bitke iz Modruša sklonio u Novi.

Novljanska Narodna čitaonica 1945. godine slavila je 100. godišnjicu postojanja. Tom zgodom je hrvatski pjesnik, Riječanin, Nikola Polić, napisao prigodnu pjesmu u kojoj su pored ostalih i ovi stihovi:

»Primorje je vijenac stradanja i slave,
Pun pelina i kuša i mučeničkog drača,
To je dom junaka tvrdih svoje glave,
I volja je ovdje od sudbine jača.«

I ako igdje, a ono sigurno u ovom drevnom gradu Novom, u kome je bilo sjedište Vinodolske knežije; u kojem je donešen prvi kodeks starog hrvatskog običajnog prava, Vinodolski zakon; u kojem su poslije »hrvatskog Kosova« 1493. godine našli utočište i mnogi prebjezi iz Like i Dalmacije; kojega su palili Mlečani i Turci; tukli avionima Talijani i Nijemci; u kojemu je bilo sjedište modruških biskupa, među kojima i Novljanina Ivana Ježića, koji je u ovom gradu u prvoj deceniji devetnaestog stoljeća, u doba Ilirije, na plodno tlo posijao sjeme »bratstva, jednakosti i slobode«; u gradu za kojega mnogi misle da je u njemu po prvi put ponikla i u političkom smislu izgovorena riječ Jugoslaven; u gradu iz kojega je Antun Mažuranić u tom duhu putovao u Rusiju, a Matija Mažuranić u Crnu Goru, Bosnu i Srbiju; u gradu u kojem je hrvatsko-srpska koalicija imala svoj čvrsti oslonac; u gradu u kojem se uvije knašlo snaga, koje su se znale boriti kako protiv crno-žute tiranije i velikosrpske čaršije, tako i protiv vlastite šovinističke buržoazije; u gradu, čijih je sedamdeset i pet junaka u narodnoj revoluciji položilo svoje živote u temelje nove Jugoslavije; u gradu koji kao za inat nosi ime Novi, — ovi stihovi su vjeran odraz svega onoga što se kroz duga stoljeća zbilo na ovom škrtom tlu i surom stancu kamenu, koji s jugozapadne strane oplahuje Jadransko more, a sa sjevera kao bedem brani šumovita Kapela; u kome se od davnine igra lijepo novljansko kolo uz mile naše sopile; u kom bura grmi svoju vječnu i veličanstvenu simfoniju.

Stradanje i slava sadržaji su života Novljana i Vinodolaca uopće. Više stradanja nego slave, ali slave, koja je iz korijena mijenjala život Vinodolaca. Pelin i diraka, gorčina i bol obilježja su ne samo stradanja, nego i slave.

Osnovna škola u Novom Vinodolskom osnovana je iste godine kada je ukinut pavlinski samostan. Bilo je to 1786. godine. U knjizi »Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj« piše da je novljanska škola osnovana šest godina ranije, 1780. godine. Ova razlika od šest godina oko osnivanja novljanske škole potječe vjerojatno odatle što je 1780. godine donešen akt o osnivanju škole, a prema Spomenici škole, koju je započeo pisati ravnatelj Maksimilijan Potočnjak (1887—1905), škola je svoja vrata prvi put otvorila početkom školske godine 1786/87.

Osnivanje osnovne škole u Novom pada u vrijeme kada je u građanskoj Hrvatskoj, a Novi je pripadao građanskoj Hrvatskoj, vladalo mišljenje da seljačka djeca ne moraju steći veće obrazovanje i da je za njih »plug i motika najbolja knjiga«. Međutim, to je i vrijeme kada je u Evropi na pomolu francuska buržoaska revolucija (1789). To je i nadalje i doba Josipa II, poznatog u povijesti po svojim prosvjetiteljskim idejama; to je doba i njegove majke Marije Terezije, koja je i dala poticaj za osnivanje osnovnih škola.

Školstvo u Hrvatskoj u vrijeme osnivanja Osnovne škole u Novom bilo je po broju škola, po sadržaju njihova rada, po materijalnom stanju i po obrazovanju učitelja vrlo slabo i jadno. Prvi stručni učitelj novljanske škole, koji je završio učiteljsku školu, bio je Josip Vončina rodom iz Idrije, koji je u Novom radio 43 godine (1820—1863).

Građanska Hrvatska je početkom XIX. stoljeća (1805) imala svega 55 pučkih škola i 54 učitelja. U isto to vrijeme u Vojnoj krajini radile su 153 pučke škole. Materijalno stanje pučkih škola u to vrijeme (prostor, oprema, učeničke knjige, školski pribor) bilo je više nego oskudno. Škole su uzdržavale općine, koje nisu uvijek i svugdje imale dovoljno razumijevanja za po-

trebe škole. Nisu mnogo marili ni roditelji. Zbog toga je sadržaj tih škola bio skroman, a od učitelja se tražilo da polaznike nauče čitati, pisati i računati i da ih odgoje kao »bogobojazne vjernike« i »odane podanike svoga vladara«.

»U prvenja vremena«, piše Makso Potočnjak u Spomenici škole, »bilo je u Vinodolu, a napose u Novom mnogo svećenika, a to se, bez dvojbe, mora najviše upisati u zaslugu Pavlinima, koji su znali bolje talente u narodu odabrati i uzdići do čestne njihove službe. Bez dvojbe, bit će njihova i ta zasluga, što je u narodu vladao toli nabožan duh i da je narod već zarana posizao za knjigom, što svjedoče one razne nabožne pjesme i što je malne svaka kuća imala i narodnoga blaga, a osobito omiljenu pjesmaricu 'Kačić'.«[1] Pišući povijest novljanske osnovne škole Maksimilijan Potočnjak navodi da je osnovna škola u Novom utemeljena ugovorom između Komiteta novljanskoga i Gospoštije Vinodol s jedne strane i narodnog školskog nadzornika u Kopru s druge strane. Po tom je ugovoru narod učitelju morao godišnje davati 30 barila vina i 12 i pol hvati drva. Gospoštija Vinodol morala je osigurati prostorije za rad škole, a morala je osigurati i stan za učitelja. Pored toga Gospoštija Vinodol morala je osigurati i godišnju plaću učitelja u iznosu od 80 forinti i 10 novčića. Učitelj je dobivao i nagradu za sviranje u crkvi. Školske prostorije i stan učiteljev bili su u jugozapadnom dijelu staroga grada Frankopana u Kaštelu.

U toku dvjestogodišnjeg rada četverogodišnje i osmogodišnje Osnovne škole u Novom, uključujući i građansku školu, u školi je radilo, a neki i danas rade, više od 225 učitelja, nastavnika, profesora i vjeroučitelja. U prvim godinama bilo je malo nastavnika. Radio je samo jedan učitelj. Kasnije ih je bilo više. U mlađim razredima radila su najviše četiri učitelja. Proširivanjem škole na više razrede, broj nastavnika se povećavao.

Među ovim nastavnicima bilo je vrlo mnogo vrijednih pedagoških i društvenih radnika. Ime prvoga učitelja nije nam poznato. Pretpostavlja se da je to bio Ivan Krstitelj Strižić iz Bribira. Od tada, pa sve do 1809. godine kada je Novi došao u sastav Napoleonove Ilirije i kada su Francuzi, kako navodi Maksimiliajn Potočnjak, »škole na svoje uredili«, u Novom je učiteljevao učitelj Matija Baran iz Novoga. Od 1809. do 1813. u školi su poučavali djecu i »maieri«, suci.

Osnovna škola u Novom obuhvaćala je u prvim godinama svoga rada samo dječake. Potkraj XVIII. stoljeća (1796) školu je polazilo svega 47 učenika. Školovanje je trajalo 2 godine. U prvom razredu učio se katekizam, pisanje i čitanje na ploči i iz knjižice ABC, zatim brojanje jezikom hrvatskim, njemačkim i talijanskim. U drugom razredu učio se mali katekizam, latinska gramatika, čitanje iz knjižice ABC, talijanski i njemački jezik, osnove računovodstva i pisanje, a učila se i podvorba kod svete mise. U ovo vrijeme škola je spadala u red trivijalnih škola. Kasnije će se zvati i narodna škola, a 1807. i realna škola u kojoj se izvodila nastava: katekizam, latinska gramatika, račun, čitanje i pisanje. Osim toga karakteristična osobina tih škola očitovala se i u tome, što se mnogo pažnje posvećivalo memoriranju prozniih i poetskih sadržaja.

Godine 1818. za vrijeme učiteljevanja učitelja Matije Kraljića rodom iz Bribira, Novljanin Iavn Krstitelj Ježić, biskup senjski i modruški ili krbavski utemeljio je za školu zakladu od 2298 forinti u svrhu uzdržavanja učitelja.

Zakladnica je bila pisana njemačkim jezikom. Njezina vrijednost je propala poslije prvoga svjetskog rata i kao takva čuvala se u arhivi škole, ali su je uništili talijanski vojnici kada su 1941. godine zaposjeli školu.

Među novljanskim učiteljima bilo je vrlo vrijednih pedagoških i društvenih radnika. Ovom zgodom ne možemo navesti sve, ali neke, koji su svojim školskim i društvenim radom pridonijeli razvitku škole i mjesta moramo spomenuti. To su: Josip Vončina (1802—1863), Agrikola Sokolić (1865—1882), Petar Maričić (1871—1875), Anka Veseli-Sokolić (1874—1895), Julije Kempf (1883—1885), Adolf Harapin, Maksimilijan Potočnjak (1889—1905), Juraj Šimić (1909—1917), Nikola Baffo (1919—1921), Makso Paušek (1921—1924), Anđelko Radetić (1951—1958), Vlatka Babić-Weiner (1926—1930) i Juraj Potočnjak (1948—1951).

Josip Vončina bio je rodom iz Idrije. To je prvi stručni učitelj novljanske osnovne škole, koji je završio učiteljsku školu. Učitelj Vončina bio je učitelj pjesnika i bana Ivana Mažuranića i brata Matije, jednog od najboljih putopisaca u hrvatskoj književnosti. Vončina je bio učitelj i Antuna Mažuranića. Godine 1827. učitelju Vončini rodio se sin Ivan (1827—1885) koji je bio načelnik grada Karlovca i grada Zagreba. Bio je i podžupan riječke županije i odjelni predstojnik za bogoštovlje i nastavu ondašnje Hrvatske. Njegovom zaslugom 1863. godine novljanska osnovna škola dobila je još jednog učitelja. Nastojanjem učitelja Agrikole Sokolića i drugih društvenih snaga u mjestu, obuhvaćeno je u školi i veći broj ženske djece, koja do tada nisu išla u školu. Učitelj Petar Maričić, koji će kasnije postati i županijski školski nadzornik u Rijeci, dočekao je 1873. godine, prigodom otvaranja ceste Novi — Ogulin, sa školskom djecom hrvatskog književnika Augusta Šenou i velikog župana Budu Budisavljevića. Učiteljica Anka Veseli, koja se udala za učitelja Agrikolu Sokolića, bila je prva učiteljica novljanske osnovne škole. Učitelj Julije Kempf bio je pisac, a učitelj Juraj Šimić učinio je mnogo dobra Novomu i Novljanima za vrijeme prvoga svjetskog rata i velikog potresa 1916. godine. Adolf Harapin bio je dobar učitelj i vrstan zborovođa novljanskih pjevačkih društava.

Pisac je bi oi učitelj Nikola Baffo, rodom iz Kastva, koji je napisao početnicu za osnovnu školu. Makso Paušek je bio prvi direktor Više pučke škole u Novom, koja je kasnije prerasla u građansku školu i današnju osmogodišnju školu. Učiteljica Vlatka Babić-Weiner bila je rodom Novljanka. Za vrijeme NOB-a bila je prvi ministar za prosvjetu Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske — ZAVNOH.

Anđelko Radetić bio je vrijedan upravitelj osnovne škole i škole učenika u privredi. Treba spomenuti da je učitelj Anđelko Radetić bio vrlo aktivan u njegovanju i održavanju novljanskog folklora. Učitelj Juraj Potočnjak, sin Maksimilijana Potočnjaka proveo je svoje posljednje godine rada u Novom u osnovnoj školi kao ravnatelj škole. Svojim radom ostavio je u Novom trajan trag: obnovio je novljansku mušku nošnju, osnovao je muzej i tako sačuvao niz sadržaja iz povijesti Novoga.

Posebno mjesto među učiteljima novljanske osnovne škole zauzima Maksimilijan Potočnjak, koga su Novljani, a posebno njegovi učenici iz poštovanja nazivali »Gospodin Maksić«. Učitelj Potočnjak, ne samo da je bio dobar pedagog i nastavnik, nego je bio i svestran društveni radnik. I ne samo to: učitelj Potočnjak bio je i pjesnik. Napisao je i budnicu Novome.

Njegova pjesma »Braća Mažuranići« pjeva se i danas u Novljanskom kolu.

Učitelj Maksimilijan Potočnjak osnovao je bogatu nastavničku biblioteku, koja je prvih godina XX. stoljeća primala 7 listova, časopisa, vjesnika i glasnika: »Napredak«, »Škola«, »Preporod«, »Domaće ognjište«, »Učiteljski glasnik«, »Školski vjesnki«, »Vjerni drug«, »Smilje« i »Službeni glasnik«.

U vrijeme učitelja Potočnjaka u Novom je bio sadržajan i buran društveni život. Obnovljeno je Pjevačko društvo »Stenjak« i Tamburaško društvo »Zvonimir«. Makso Potočnjak piše i igrokaze za djecu i prigodne pjesme s rodoljubnim žarom. često se javljao u dječjem časopisu »Smilje«.

Za vrijeme učiteljevanja Maksimilijana Potočnjaka u novljanskoj osnovnoj školi su radila četiri učitelja: Maksimilijan Potočnjak, Adolf Harapin, Manda Turkalj i Ruža Tomac, koji su i kao pojedinci i kao kolektiv bili vrijedni ljudi i nastavnici. Ovaj učiteljski zbor ostavio je vidne tragove svoga rada. Posebno su svojim stavovima i radom bili zapažene i obljubljene učiteljice Ruža Tomac i »Gospodišna Mandica«.

Za učitelja Maksimilijana Potočnjaka, koji je radi školovanja djece 1905. godine premješten u osnovnu školu na Trsat, a kasnije u osnovnu školu Sušak, znamo, da je i u toj sredini bio vrijedan i kao učitelj i kao društveni radnik. U osnovnoj školi Trsat dobio je pismeno priznanje za uspješan pedagoški rad. Priznanje je potpisao istaknuti pedagoški pisac dr. Stjepan Pataki. Učitelj Makso Potočnjak umro je 1914. i pokopan je na trsatskom groblju.

Za vrijeme prvog svjetskog rata škola je slabo radila. Bilo je raznih poteškoća. U početku škola je bila predviđena za vojničku bolnicu. Rat je donio i bolesti. Rad škole je prekidan zbog tifusa. Škola je bila zatvorena i zbog »skerleta«. Nakon pet godina, 12. siječnja 1919. godine nastava se ponovno izvodi u vlastitoj školskoj zgradi u restauriranom Kaštelu.

OSNOVNA ŠKOLA IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA 1918—1941.

Novom školskom godinom 1921/22. u Novom se, uz osnovnu školu otvara i Viša pučka škola koja je radila u zgradi »Bratja Mažuranić 1864«, gdje je danas Đački dom »Anka Pađen«. Prvi učitelj Više pučke škole u Novom, a ujedno i direktor škole bio je Makso Paušek, koji je u Novi došao iz Slavonskog Broda, gdje je radio na Kraljevskoj realnoj gimnaziji. Kao upravitelj Više pučke škole Makso Paušek objedinjuje rad osnovne škole, koja je radila u adaptiranoj zgradi bivšeg Kaštela i Više pučke škole.

Višu pučku školu u Novom polazili su učenici s cijelog područja tadašnjeg kotara Novi i oz općine Novi-Zagon, općine Bribir i općine Ledenice-Krmpote. Godine 1924. odvajaju se Osnovna i Viša pučka škola i rade odvojeno u upravnom i nastavnom pogledu. Osnovna škola i Viša pučka škola odnosno Građanska škola objedinjuju se 1945/46. u jedinstvenu osnovnu školu koja traje najprije sedam, a kasnije, i danas, osam godina.

Otvaranjem Više pučke škole u Novom, koja 1925. dobiva ime Građanska škola omogućeno je školovanje mnogim generacijama učenika iz Novoga i Bribira. S područja Krmpota Višu pučku školu i Građansku školu nije polazio nitko, jer su Krmpote bile udaljene više od 10 km, a saobraćajnih sredstava nije bilo. Iz Ledenica u Višu pučku školu išlo je vrlo malo učenika, a tako i iz Gornjih Zagona, jer su i Ledenice i Gornje Zagone bile udaljene, a prijevoznih sredstava nije bilo. Iz Bribira je bilo više učenika, tako je bilo

učenika koji su dnevno i više od 10 km pješačili u školu i natrag. Po zimi i kiši bio je naporan i težak put do škole i natrag.

Građanska škola u Novom imala je u vrijeme između dva svjetska rata visoku društvenu i zavidnu odgojno-obrazovnu reputaciju. Poslije odlaska Maksa Paušeka iz Novoga (1927) upravu Građanske škole vodili su Zora Plenar, Đorđe Vuletić, Dragutin Deprato, Regina Sokolić i Ivan Sokolić.

Godine 1923. osnovna škola u Novom dobila je od obitelji Mate i Dragice Jovanović, iz Baroldina Sela, koji su živjeli u Americi, školsko zvono koje je učenike svakoga dana pozivalo u školu. Zvono je sačuvano i danas, kad više ne poziva učenike u školu i čuva se u zgradi u osnovnoj školi u Novom.

Nastavnički kadar u to vrijeme bio je vrlo dobar i vrijedan. Posebno treba istaći učiteljice Izabelu Ježić i Danicu Dasović udata Dominez, koje su pripremale vrlo lijepe i uspješne školske izložbe učeničkih radova, a posebno ženskog ručnog rada.

OSNOVNA ŠKOLA U VRIJEME DRUGOG SVJETSKOG RATA 1941—1945.

Zgradu osnovne škole, a kasnije i zgrada Građanske škole zaposjeli su talijanski, a kasnije i njemački vojnici. Građanska škola dobila je naziv Državna mješovita obća niža srednja škola obrtnog i veleobrtnog smjera. Školsku godinu 1944/45. koja je završila 31. srpnja 1945. godine (Novi je oslobođen 16. travnja 1945. g.) završila je pod imenom Niža gimnazija.

Hrvatsko primorje okupirala je talijanska vojska, koja je s narodom postupala i radila onako kako je to njoj odgovaralo. Tadašnji nastavnici osnovne i građanske škole pod teškim uvjetima uspjeli su oteti i spasiti dio arhive i namještaja i prenijeti ga u zgradu Domaćinske škole u Novom. Školska godina 1940/41. završila je svoj rad dolaskom talijanskih vojnika. Domaćinska škola prestala je radom, a rad ostalih škola odvijao se u prostorijama Domaćinske škole.

Osmog rujna 1943. godine kapitulirala je Italija. U našem kraju nastala je nova društveno-politička situacija. Narodna vlast je normalizirala život i škole s unastavile radom. Međutim, rat nije završen. Nastavljaju se borbe s Nijemcima. Novi je bio bombardiran. Vrijedno je spomenuti da je u Novom 19. prosinca 1943. g. u zgradi Osnovne škole (nekadašnje Domaćinske škole) održano savjetovanje prosvjetnih radnika, s područja kotareva Senj, Novi, Crikvenica i Kraljevica. Savjetovanje je vodila učiteljica Vlatka Weiner-Bobinac, tadašnji ministar prosvjete ZAVNOH-a. To savjetovanje bio je jaki poticaj razvoju školstva u našem kraju.

Posljednja ratna školska godina 1944/45. počela je u rujnu 1944. g. u tekućim ratnim prilikama. Novi je ponovno okupirala njemačka vojska i novouspostavljena vlast tzv. NDH. Patnje naroda bile su velike. Dugo očekivana sloboda izvojevana je naporima i žrtvama našega naroda. Završen je drugi svjetski rat. Za našu zemlju nastupilo je novo doba. Došla je obnova i izgradnja nove socijalističke Jugoslavije.

RAZVITAK OSNOVNE ŠKOLE OD 1945—1986.

Nova školska godina 1945/46. u oslobođenoj zemlji počela je organizirano i na vrijeme, ali još uvijek po starom sistemu školovanja uz samo neke

izmjene nastavnog programa. Osnovna škola je dobila naziv četverorazredna osnovna škola tako da su u ovoj školskoj godini uz male izmjene radile dvije škole: Četverorazredna osnovna škola u Novom i Niža gimnazija u Novom.

Odlukom Ministarstva prosvjete NR Hrvatske od 29. kolovoza 1946. g. Niža gimnazija i Četverorazredna osnova škola spojene su u jedinstvenu osnovnu školu pod nazivom Sedmogodišnja škola u Novom. Školska godina 1947/48. smatra se kao prva školska godina jedinstvene sedmogodišnje škole u Novom. Tako piše prvi direktor Sedmogodišnje škole u Novom nastavnik Ivan Potočnjak. Te školske godine škola je brojila 425 učenika: 193 od I—IV. i 232 od V—VII. razreda.

Direktor škole Ivan Potočnjak premješten je sa svojom drugaricom Vilmom u Zagreb, a na njihovo mjesto je došao Juraj Potočnjak i njegova supruga učiteljica Zlata Potočnjak. Učitelj Potočnjak odlazi u mirovinu 1951. a upravu škole preuzima Anđelko Radetić, koji je u Novi premješten iz Petrinje. U to vrijeme osjeća se i dolazak mlađih nastavnika koji su završili Višu pedagošku školu.

Školske godine 1952/53. donešen je Zakon o osmogodišnjoj školi na temelju kojega su sedmogodišnje škole prerasle u osmogodišnje škole. Od 1952. do 1959. godine na području tadašnje općine Novi Vinodolski radile su ove škole: u Novom Vinodolskom osmogodišnja škola »A« tipa, u Bribiru, Brezama i Bateru, Ledenicama, Gornjim i Donjim Krmpotama i Klenovici osmogodišnje škole »B« tipa. U Donjim Zagonima i Trbotinju radile su četverorazredna područja odjeljenja koja su pripadala Osnovnoj školi u Ledenicama i Osnovnoj školi u Bateru. Razlike između osnovnih škola »A« i »B« tipa bile su u programu. Osnovne škole »A« tipa imale su širi program kojega su izvodili nastavnici i profesori.

Prema tome na području općine Novi Vinodolski u školskoj godini 1958/59. radilo je 10 osnovnih škola koje je polazilo 1013 učenika i to:

391	učenik	OŠ Novi Vinodolski
15	učenik	OŠ Donji Zagon
64	„	OŠ Ledenice-Polje
97	„	OŠ Bater
55	„	OŠ Breze
20	„	OŠ Trbotinj (Radinje)
33	„	OŠ Klenovica
44	„	OŠ Donje Krmpote-Polje
55	„	OŠ Gornje Krmpote (Grujići)
239	„	OŠ Bribir

U ovom popisu nema škola iz Povila i Sibinja i to zbog toga jer su te škole ranije prestale rad zbog malog broja učenika.

Godine 1959. donešen je u SR Hrvatskoj novi Zakon o osnovnoj školi u kojemu je posebno naglašeno obavezno školovanje sve djece od 7. do 15. gdine života. Na temelju tog zakona i obaveza koje iz njega proistječu Narodni odbor općine Novi Vinodolski na sjednicama Općinskog vijeća i Vijeća proizvođača donio je 27. lipnja 1959. g. Odluku o osnivanju Centralne osnovne škole u Novom Vinodolskom. Na temelju te odluke u povijest Centralne osnovne škole u Novom Vinodolskom ušle su sve postojeće škole kao i one škole koje su zbog objektivnih razloga, u našem slučaju zbog smanjenja bro-

ja učenika. prestale raditi. Tom odlukom nije obuhvaćena Osnovna škola u Bribiru, jer je ona ostala samostalna škola. Ovdje treba još nešto dodati: na prijedlog nastavničkog vijeća i društveno-političkih organizacija Novoga 1960. godine škola je dobila svoje ime: Osnovna škola »Ivan Mažuranić« Novi Vinodolski.

Osnovne škole u istočnom dijelu Vinodola u Novom, Ledenicama, Krmpotama i Zagonima osnivane su u različitim društvenim prilikama i različitim vremenskim razdobljima.

Danas radi samo OŠ »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom koja obuhvaća sve učenike iz našega kraja: iz Novoga, Ledenica, Krmpota, Zagona, odnosno MZ Novi, Povile, Krmpote-Klenovica i Ledenice. U prvo vrijeme (1959) neki su učenici s područja Ledenica, Krmpota i Zagona bili smješteni u Dječji dom »Anka Pađen« u Novom Vinodolskom, a drugi su putovali u školu autobusom. Školske godine 1985/86. Osnovnu školu »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom polazilo je 614 učenika.

Rad u školama Ledenica, Krmpota i Zagona u vrijeme kada su one radile bio je težak i naporan. U prvom redu bio je veliki broj učenika na jednog učitelja. Tako je u Krmpotskoj Luci bilo 100 učenika, a jedan učitelj, koji je radio u sva četiri razreda. Školskog prostora nije bilo dovoljno. Na jednog učenika nije otpadao ni 1 m^2 prostora, a u nekim je školama ispod učionica bila i štala. No usprkos svemu tome zahvaljujući naporu učitelja, bistrini učenika i brizi roditelja, nastavni programi savladavani su u potpunosti i s odličnim uspjehom. Evo osnovinh škola koje su ulazile u sastav Centralne osnovne škole »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom:

1. Osnovna škola u Novom Vinodolskom
   1786—
2. Osnovna škola u Ledenicama-Polju
   1869—1973.
3. Osnovna škola u Krmpotama-Polju
   1873—1968.
4. Osnovna škola Donje Zagone
   1920—1961.
5. Osnovna škola u Povilama
   1921—1949.
6. Osnovna škola u Klenovici
   1928—1973.
7. Osnovna škola u Krmpotskoj Luci
   1929—1942.
   Osnovna škola u Ševićima-Pavličevići
   1942—1959.
8. Partizanska osnovna škola u Krmpotskom Javorju-Radići
   1942—1959.
9. Osnovna škola »Gornje Krmpote« u Grujićima
   1959—1967.
10. Osnovna škola u Mataija Dragi 1933—1941.
    Osnovna škola u Bulićima 1942—1947.
    Osnovna škola u Brezama 1948—1970.
    1933—1970.

11. Osnovna škola u Trbotinju (Radinje) 1936—1942. i 1949—1968.
    Osnovna škola u Plužnicama 1942—1946.
    1936—1968.
12. Osnovna škola u Sibinju
    1945—1952.
13. Osnovna škola u Krasnici
    Osnovna škola u Smolčićima
    Osnovna škola u Stilinima
    Osnovna škola Bater (Lupoglav)
    1945—1972.

Bilo je više pokušaja da se zgrada Domaćinske škole u Novom iskoristi za neku školu gospodarskog smjera, ali se u tome nije uspjelo. Zbog toga je zgrada Domaćinske škole iskorištena za potrebe osnovne osmogodišnje škole. Stara školska zgrada adaptirana je za nastavničke stanove, a u zgradi »Bratja Mažuranić 1864« uređen je Đački dom »Anka Pađen«. Prizemlje stare školske zgrade predano je na upotrebu školi učenika u privredi.

Rad osnovne škole u Novom Vinodolskom s obzirom na svoju pedagoško-nastavnu stranu i organizacija produženog boravka učenika u školi za đake putnike, pa i ostale učenike s obzirom na zaposlenost roditelja, tražio je da se postojeći školski prostor osnovne škole u Novom Vinodolskom proširi. Za ostvarenje tog zadatka trebalo je postojeću školsku zgradu adaptirati i proširiti dogradnjom.

Direktor škole u to vrijeme bio je nastavnik Ante Ježić. Direktor Centra odgoja i osnovnog obrazovanja općine Crikvenica bio je ranije direktor Osnovne škole u Novom, nastavnik Ivan Miočević, a tajnik SIZ-a za oblast odgoja i obrazovanja općine Crikvenica nastavnik Mate Koščić. Njihovim zalaganjem kao i razumijevanjem odgovornih društveno-političkih organizacija općine Crikvenica, svih građana, a posebno pomoći Skupštine općine Crikvenica, svih građana, a posebno pomoći Skupštine općine Crikvenica Osnovna škola »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom dobila je prekrasnu i prostranu školsku zgradu. Uz zgradu osnovne škole podignuta je i velika fiskulturna dvorana. Učenici s područja MZ Novoga, Ledenica i Krmpota-Klenovice dobili su za duže vrijeme prostranu i dobro opremljenu školu koja je zadovoljila i potrebe učenika i potrebe nastavnika.

Godine 1980. dovršena je novoizgrađena i dograđena školska zgrada Osnovne škole »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom. Veličanstvena proslava otvorenja uz bogat program učenika škole i Kulturno-umjetničkog društva »Ilija Dorčić« u Novom Vinodolskom održana je 11. listopada 1980. godine.

Tom zgodom u holu škole postavljena je plaketa s reljefom Ivana Mažuranića i stihovima iz epa Smrt Smail-age Čengića:

Boj se onog tko je viko
Bez golema mrijet jada.

Plaketa je umjetnički rad akademskog kipara Vladimira Hrljevića iz Zagreba. Otkrio ju je nekadašnji učenik i direktor škole Ivan Sokolić.

U povodu proslave 200. godišnjice osnivanja Osnovne škole »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom objavljena je i knjiga u kojoj je zapisana njezina povijest kao i povijest svih područnih škola koje su bile u sastavu

centralne škole. Osim tekstualnih podataka u knjizi je objavljeno i 79 slika, koje na svoj način govore o djelatnosti škole i njezinim uspjesima što ih je u svom radu postigla.

Na kraju knjige, a to treba posebno naglasiti, tiskano je i četrnaest priloga koje su napisali nekadašnji učenici i nastavnici ove škole. To su: Davorin Ježić iz Novoga, Mile Balen Lujin iz Krmpota, nastavnik Vilma Potočnjak iz Novoga, Daša Kabalin Vinodolski iz Novoga, Pave Peričić Batalija iz Zagona, Kata Butorac rođena Pavličević iz Krmpota, Fran Mažuranić iz Novoga, Maksimilijan Potočnjak iz Novoga, Petar Frković iz Ledenica, Tomislav Karlović Krš iz Novoga, prof. dr. Dragomir Babić iz Novoga, Mladen Deranja iz iz Novog Vinodolskog, Milica Metikoš iz Novog Vinodolskog i Maša Vukelić iz Krmpota.

Ovo izlaganje završit ću riječima Uredništva učeničkog lista »Mažurana«, koji je tiskan u čast 200. godišnjice osnivanja Osnovne škole u Novom Vinodolskom, a pripremili su ga učenici uz pomoć nastavnika: »Mažurana« sa svojih 105 naslova, 37 slika i učeničkih radova, predstavlja jedinstvo s knjigom 200 godina osnovne škole »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom.

»Mažurana« poručuje:

»Školo, sretan ti 200. rođendan!
Plati vijenac najljepših snova za one što dolaze,
Sačuvaj djetinjstvo onih koji su odrasli!
Ovaj list poklanjamo svim generacijama,
Koje su ovdje stekle prva znanja,
Poklanjamo ga i onima koji su svoja znanja
poklonili generacijama ove škole!«

Ovim poslom završene su sve pripreme za javnu i otvorenu proslavu 200. godišnjice osnivanja Osnovne škole »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom, koja je održana 27. rujna 1987. god. Svečana akademija održana je u školskom dvorištu pred školskom zgradom. Prisutno je bilo nekoliko stotina Novljana, Poviljana, Ledeničana, Klenovara, Krmpoćana, Zagonjana i znatan broj žitelja općine Crikvenica, a među njima i predsjednik Skupštine općine Crikvenica Branko Blažević. Na proslavi je bilo i mnogo nastavnika koji su ranije radili na ovoj školi, a sada su u mirovini.

Proslava je započela svečanom sjednicom radnih ljudi Osnovne škole »Ivan Mažuranić«, otvaranjem školske izložbe i podjelama priznanja nastavnicima za dugogodišnji rad. Ovom prigodom treba naglasiti da je republičku nagradu »Ivan Filipović« u 1987. godini dobila Osnovna škola »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom i predsjednica Savjeta škole nastavnica Anica Mataija.

Program proslave koji je održan za građane pripremili su sami članovi Kulturno-umjetničkog društva »Mladost« uz pomoć nastavnika. Tom zgodom je predsjednica Savjeta škole Anica Mataija upoznala sve prisutne s povijesnim razvitkom i radom 200 godina stare škole u Novom Vinodolskom.

U nedjelju ujutro u 8 sati u Narodnoj čitaonici otvorena je u čast ove proslave izložba slikarskih radova Doriana Sokolića, akademskog slikara i njegove kćerke Diane Sokolić.

Ovdje treba spomenuti i vrlo uspjelu hospitaciju studenata razredne nastave u Osnovnoj školi »Ivan Mažuranić«. Budući nastavnici pored uspjele

hospitacije posjetili su i Partizansku osnovnu školu »Javorje« Krmpote. Na ovom poslu najvredniji bio je prof. dr. Bogoslav Potočnjak.

U nedjelju (27. IX. 1987) poslije podne održana je proslava u Domu kulture s vrlo dobrim kulturno-umjetničkim programom. U izvođenju ovog programa sudjelovalo je i KPD »Ilija Dorčić«.

Ovom zgodom promovirana je i knjiga: Dvjesta godina rada Osnovne škole »Ivan Mažuranić« u Novom Vinodolskom. Knjigu je promovirao Ante Ježić, raniji direktor ove škole.

BILJEŠKA

[1] Andrija Kačić Miošić: Razgovor ugodni naroda slovinskoga.